

POSTANOWIENIE

Dnia 18 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Krajewski

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości spółki P. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej

w K. – D. S.

przeciwko A. P.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

oraz połączonej do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy [...] z

powództwa Syndyka masy upadłości spółki P. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w K. – D. S.

przeciwko T. sp. z o.o. w K.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 czerwca 2020 r.,

zażalenia strony pozwanej T.

sp. z o.o. w K.

na postanowienie Sądu Okręgowego w K.

z dnia 20 sierpnia 2019 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2019 r. Sąd Okręgowy w K. odrzucił skargę kasacyjną pozwanego T. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. od wyroku tego Sądu z dnia 5 grudnia 2018 r. z uwagi na jej nieopłacenie.

W zażaleniu na to postanowienie pozwana Spółka zarzuciła naruszenie: art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, poz. 1398 ze zm., dalej jako u.k.s.c.) poprzez odrzucenie jej skargi kasacyjnej, jako nieopłaconej, mimo że w przedmiotowej sprawie nie zachodziły podstawy do odmowy zwolnienia pozwanej, która wykazała, że nie posiada wystarczających środków na uiszczenie opłaty sądowej od wywiedzionej skargi kasacyjnej. Nadto, w zażaleniu na powyższe postanowienie, T. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. wniosło na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. o objęcie kontrolą niezaskarżalnego postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 maja 2019 r., oddalającego w pkt 2 sentencji rozstrzygnięcia jego wnioski o zwolnienie od opłaty sądowej od rekomendowanej przez tę Spółkę, Sądowi Najwyższemu, skargi kasacyjnej. We wnioskach T. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. domagało się, obok kontroli postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 maja 2019 r. na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., w szczególności, zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, o której mowa wyżej; zmiany postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 maja 2019 r. w zakresie jego pkt.: 2 i w konsekwencji orzeczenia o zwolnieniu od ponoszenia kosztów sądowych w całości przez żalącego, a ostatecznie uchylenia postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 20 sierpnia 2019 r.

W odpowiedzi na to zażalenie powód Syndyk masy upadłości spółki P. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w K., wniosł o jego oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest zasadne.

Wobec zgłoszenia przez pozwanego T. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w K., w przedmiotowym zażaleniu, wniosku o kontrolę przez Sąd Najwyższy postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 maja 2019 r., oddalającego w pkt 2, jego wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, w pierwszej kolejności celowe jest zbadanie przesłanek wydania tego postanowienia, które w oczywisty sposób wpłynęło na rozstrzygnięcie postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2019 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej pozwanego T., z uwagi na jej nieopłacenie. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Najwyższego katalog zaskarżalnych do tego Sądu postanowień jest zamknięty i nie obejmuje postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, jako postanowienia wypadkowego, które nie kończy postępowania w sprawie. Nie oznacza to jednak, że niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji, odmawiające zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, nie podlega jakiegokolwiek kontroli sądowej. Jeżeli, bowiem, skutkiem odmowy zwolnienia od opłat jest nieopłacenie skargi kasacyjnej, a to doprowadziło, w konsekwencji, do jej odrzucenia, wówczas Sąd Najwyższy, rozpatrując zażalenie na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, rozstrzyga na wniosek strony na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., również o postanowieniu sądu drugiej instancji o odmowie przyznania zwolnienia od opłat od skargi kasacyjnej (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2008 r., II CZ 40/08, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2009 r., III CZ 9/09, niepubl.). Postanowienie rozstrzygające wniosek o zwolnienie od kosztów, wydane przez sąd drugiej instancji nie podlega, więc, odrębnemu zaskarżeniu, nadto nie jest uzasadniane (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 127/12, niepubl.), a jego weryfikacja, to jest pośrednia kontrola sprawowana przez Sąd Najwyższy, może mieć miejsce na wniosek strony, na etapie badania zasadności postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu jej nieopłacenia.

Przenosząc rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza, że uwzględniając wniosek skarżącego o dokonanie kontroli niezaskarżalnego postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 maja 2019 r., na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., dokonał, w konsekwencji, oceny jego

zasadności, w zakresie oddalenia wniosku pozwanego o zwolnienie go od opłaty od wywiedzionej przezeń skargi kasacyjnej. Kontrola ta nie potwierdziła trafności tego postanowienia. Sąd Najwyższy zauważa, że Sąd Okręgowy w K. w uzasadnieniu postanowienia z dnia 20 sierpnia 2019 r. nie zaprezentował jakichkolwiek przesłanek, motywów rozstrzygnięcia, na których się oparł wydając uprzednie postanowienie rozpoznające wniosek pozwanego o zwolnienie go od opłaty od skargi kasacyjnej. Konkluzja ta odnosi się również do postanowienia z dnia 4 lipca 2019 r., którym ponowny wniosek żalącego został ostatecznie odrzucony, jako niedopuszczalny, a które nie zawierało jakichkolwiek merytorycznych argumentów stanowiących porównanie sytuacji materialnej skarżącego w konfrontacji do daty wydania postanowienia o oddaleniu wniosku o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Sąd Okręgowy w K. w postanowieniu z dnia 20 sierpnia 2019 r. poprzestał jedynie na stwierdzeniu faktu, że należna opłata od skargi kasacyjnej pozwanego w kwocie 100.000 zł nie została przezeń uiszczona, co wywołało, w efekcie, skutek procesowy w postaci odrzucenia jego skargi kasacyjnej. Jak już wspomniano wyżej, a co wymaga podkreślenia, Sąd Okręgowy w K. nie wskazał, ani, też, nie uzasadnił w jakikolwiek sposób przesłanek, które zaważyły na tym, że pozwany, w konsekwencji, nie skorzystał z dobrodziejstwa instytucji tak zwanego prawa pomocy, a w efekcie z potencjalnej możliwości nie ponoszenia kosztów sądowych, w postaci zwolnienia od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Instytucja prawa pomocy pozostaje w ścisłym związku z realizacją jednego z fundamentalnych standardów państwa prawa, jakim jest prawo do sądu. Prawo pomocy zapewnia podmiotom znajdującym się w trudnych warunkach materialnych możliwość dochodzenia swoich praw przed sądem, mimo braku środków finansowych koniecznych do poniesienia kosztów sądowych. Aksjomatem jest to, że prawo do sądu nie może być prawem iluzorycznym. Oznacza to, że w każdym uzasadnionym przypadku, jeżeli koszty sądowe miałyby stanowić przeszkodę dla sądowego rozpatrzenia sprawy, sąd jest obowiązany do takiego rozstrzygnięcia, które umożliwi stronie wniesienie pisma procesowego, w szczególności też nadzwyczajnego środka zaskarżenia. W przypadku, natomiast, braku przesłanek przemawiających za zwolnieniem od kosztów sądowych, motywy sądu, które zaważyły na takim rozstrzygnięciu, powinny być przez ten sąd rzetelnie

przedstawione. Wymóg ten nie został jednak w przedmiotowej sprawie spełniony. W rezultacie, wobec zbadania przesłanek wydania postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 maja 2019 r., oddalającego w pkt 2, wniosek żalącego o zwolnienie od opłaty sądowej od wywiedzionej przezeń skargi kasacyjnej uzasadniona jest konstatacja, że rozstrzygnięcie to w oczywisty sposób wpłynęło na postanowienie z dnia 20 sierpnia 2019 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej pozwanego T., z uwagi na jej nieopłacenie. W takim stanie sprawy zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w K. nie mogło się ostać.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd.1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.